

अनुक्रमांक: .....
निरीक्षकस्य हस्ताक्षरम् .....

Paper Code

MAS-301

पतञ्जलिविश्वविद्यालयः

परीक्षा - दिसम्बरमासः - 2018

एम.ए. संस्कृतम्, (सत्रम् : तृतीयसत्रम्)
काव्यशास्त्र एवं उसका इतिहास

समयः - होरात्रयम्

अधिकतमाङ्काः - 70

निर्देशः अस्य प्रश्नपत्रस्य सप्तत्यङ्काः निर्धारिताः सन्ति। इदं प्रश्नपत्रम् 'क' 'ख' 'ग' इत्याख्येषु त्रिषु खण्डेषु विभक्तं वर्तते। प्रत्येकखण्डे प्रदत्तानां विस्तृतनिर्देशाणामनुसारेणैव प्रश्नाः समाधेयाः।

खण्डः क (दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः)

निर्देशः 'क' खण्डे पञ्चदीर्घोत्तरीयाः प्रश्नाः प्रदत्ताः सन्ति। प्रत्येकप्रश्नाय पञ्चदशाङ्काः निर्धारिताः वर्तन्ते।
एतत्पञ्चप्रश्नेषु त्रयः प्रश्नाः एव समाधेयाः। (3×15=45)

1. आचार्यभामहस्येतिवृत्तमभिलिख्यालङ्कारिकेषु तस्य स्थाननिर्धारणं कुरुत।
2. आचार्यमम्मटस्येतिवृत्तमलङ्कारशास्त्रसेवां च साधु व्याख्यायताम्।
3. काव्ये औचित्यस्य स्थानं निर्धार्य तद्वर्णनं कुरुत।
4. पण्डितराजजगन्नाथोऽलङ्कारशास्त्रस्य युगप्रवर्तकः आचार्यः आसीत् इति साधु समालोच्यताम्।
5. आचार्यकुन्तकस्य साहित्यिकं परिचयं ददतु।

खण्डः ख (लघूत्तरीयप्रश्नाः)

निर्देशः 'ख' खण्डे षड्लघूत्तरीयप्रश्नाः प्रदत्ताः सन्ति। प्रत्येकप्रश्नाय पञ्चाङ्काः निर्धारिताः विद्यन्ते। एतेषु केवलं चत्वारः एव प्रश्नाः समाधेयाः। (4×5=20)

सप्रसङ्गव्याख्या विधेया -

1. आनन्दवर्धनस्य साहित्यिकं परिचयं ददतु।
2. भरतमुनेः साहित्यिकम् अवदानं लिख्यताम्।
3. 'काव्यस्यात्मा ध्वनिः' इत्यस्य व्याख्या कार्या
4. वक्रोक्तिसंप्रदायस्य संक्षिप्तपरिचयः देयः।
5. उत्तमकाव्यस्य का परिभाषा?
6. 'मम्मटानुसारं काव्यप्रयोजनम्' इत्यस्य व्याख्या करणीया।

खण्डः ग (अतिलघूत्तरीयाः प्रश्नाः)

निर्देशः 'ग' खण्डे दशातिलघूत्तरीयाः प्रश्नाः प्रदत्ताः सन्ति। प्रत्येकप्रश्नाय अर्द्धाङ्कः निर्धारितः वर्तते। अस्मिन् खण्डे प्रदत्तानां सर्वेषां प्रश्नानाम् उत्तरणमनिवार्यमस्ति। (10×0.5=05)

1. वाक्यं रसात्मकं काव्यम् - इत्युक्तम् .....
(अ) कुन्तकेन (ब) विश्वनाथेन
(स) भामहेन (द) भरतेन

2. 'शरीरं तावद्विस्तार्यव्यवच्छिन्ना पदावली' इति केनोक्तम् ?
 (अ) भामहेन (ब) वामनेन
 (स) दण्डिना (द) विश्वनाथेन
3. 'अनलंकृती पुनः क्वापि' इति केनोक्तम् ?
 (अ) विश्वनाथेन (ब) मम्मटेन
 (स) भामहेन (द) भरतेन
4. चित्रकाव्यस्य अपरं नाम किम् ?
 (अ) अधमकाव्यम् (ब) तुल्यकाव्यम्
 (स) उत्तमकाव्यम् (द) व्यंग्यकाव्यम्
5. काव्यस्य कति भेदाः ?
 (अ) एकः (ब) पञ्च
 (स) अष्टः (द) त्रयः
6. आचार्यवामनेन काव्यलक्षणं कृतम् .....
 (अ) वक्रोक्तिः काव्यजोवितम् (ब) काव्यस्यात्मा ध्वनिः
 (स) रीतिरात्मा (द) वाक्यं रसात्मकं काव्यम्
7. 'रसापकर्षकाः दोषाः इति कस्योक्तिः ?
 (अ) मम्मटस्य (ब) भामहस्य
 (स) भरतमुनेः (द) आनन्दवर्द्धनस्य
8. 'काव्यं शिवेतरञ्चतये' इति कस्मिन् ग्रन्थे प्रतिपादितम् ?
 (अ) नाट्यशास्त्रे (ब) काव्यप्रकाशे
 (स) दशरूपके (द) साहित्यदर्पणे
9. काव्यप्रकाशे कति उल्लासाः विद्यन्ते ?
 (अ) 7 (ब) 10
 (स) 12 (द) 15
10. 'मम्मटानुसारं कवित्वबीजभूतसंस्कारविशेषः' कः ?
 (अ) यशः (ब) धनम्
 (स) शक्तिः (द) निपुणता

-----X-----